birBAŞKAistanbul
ayşegülayhakyemez

Ayşe Gülay Hakyemez'in dostları ile, tanıştığı-yazıştığı resim-heykel-fotoğraf sanatçıları ile, tasarımcılar, aşçı gezi yazıları... Bir yaşama sanatı blogu..

Prof. Dr. Hasip Pektaş: "Ekslibris'i geç tanıdık ama sanatçılarımız ülkemiz adına gurur verici ödüller alıyor."

Hasip Pektaş

Eski kitaplara meraklı olanlar kitap iç kapaklarına yapıştırılmış küçük resimleri hatırlarlar. Üzerinde kitap sahibinin adı yazılıdır. Sözcük olarak *"...'nın kitaplığından", "...'nın kütüphanesine ait"* anlamına gelen

ekslibris kelimesinin ingilizce karşılığı "Bookplate"tir. Kitap değil sahibi hakkında ipuçları verir ve kitabı ödünç alanı, geri getirmesi konusunda uyarır. Ekslibris'i ilk kez grafik sanatçısı ve ressam Esra Kizir Gökçen'den duymuştum. Araştırdıkça bu 13cm.'lik sanat eserlerine hayranlık duydum. Ve Türkiye'de ekslibris sanatının yaygınlaştırılmasında büyük emeği olan Prof. Dr. Hasip Pektaş ile tanıştım. Ekslibris'i *"Önemli bir iletişim aracı, anlamlı bir değiş-tokuş objesi, sanatı insanın elleri arasına; kitapların içine kadar getiren, dokunabilecek kadar yakınlaştıran, geleneğe saygının, yazılı metinlere ilgi ve sevginin sembolüdür"* diyerek tanımlayan Prof. Pektaş, bugün birçok kütüphanecinin bile ne olduğunu henüz bilmediği Ekslibris sanatının tanınması ve yaygınlaşması için çalışıyor. İstanbul Ekslibris Derneği ve İstanbul Ekslibris Müzesi onun sayesinde hayata geçmiş oluşumlar...

31 Mart Cumartesi günü Işık Üniversitesi'ndeki ekslibris seminerine katıldım Hasip Hoca'nın. Sonrasındaki atölyede de hep beraber ekslibris çalıştık. Ben de kendi ekslibrimi yaptım. Çok keyifli bir gündü... İnsan sanata yakınlaştıkça mutluluğu artıyor... Hele böyle olumlu, üretken ve coşkulu-tutkulu insanlarla biraraya gelince... Hasip Pektaş'ı yakalamışken sorularımı sordum peşpeşe tabii...

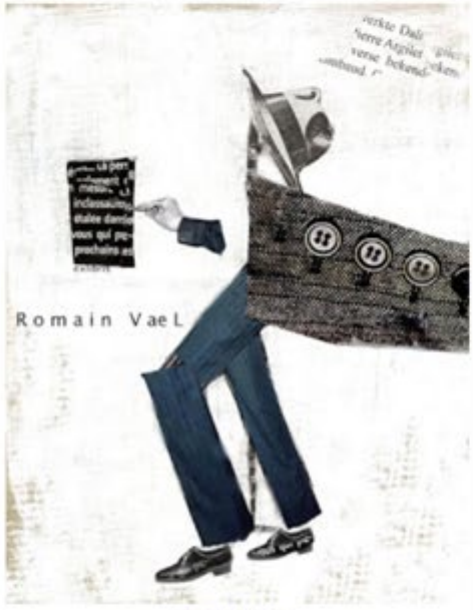

Sophie Vael

Ekslibris ile ilk ne zaman karşılaştınız?
Ekslibrisi, 1984 yılında Belçika'da Sint-Niklaas Ekslibris Müzesi'nin organize ettiği ekslibris yarışmasına katıldıktan sonra gelen katalogdaki örnekleri görünce tanıdım. Yarışmayı düzenleyen editör Luc Van den Briele'nin gönderdiği mektupla da ayrıntıları öğrendim.

Aldığım sanat eğitimine uygun bir alan olması, resim ve grafik tasarım olarak özgür bir anlatım dili kullanmaya fırsat vermesi, benim için yeni ve farklı olması nedeniyle ilgi duydum ve son yirmi yıldır da kendimi bu sanata adadım. Özellikle 1992 yılında Sint-Niklaas Ekslibris Müzesi'ni ve koleksiyonundaki örnekleri inceledikten; diğer ülkelerin bu alanda ne kadar çok yol aldığı gördükten sonra bu sanatın ülkemizde de yaygınlaşması için çaba göstermeye karar verdim. Geldiğimiz noktadan da büyük mutluluk duyuyorum.

Türk ekslibris sanatçılarının geçmişi çok eski olmasa gerek?
1990'lı yıllardan bu yana, özellikle güzel sanatlar eğitimi veren kurumlardaki baskıresim ve grafik tasarım derslerine giren öğretim elemanlarının özendirmeleriyle, ekslibris yapan kişiler yetişmeye başlamıştır. Artık yurt dışında yapılan ekslibris yarışmalarında ve sergilerinde ülkemizin adını duyuran sanatçı ve tasarımcılarımızın isimleri geçmektedir.

KennyVanLardegem

Dünya ekslibris sanatındaki yerimiz nedir?

Çok geç tanınan bir sanatta iyi yerdeyiz demek gerçekci olmaz. Çocukları ekslibrisli kitapların içinde büyüyen ve kitap okuma alışkanlığı yüksek olan bir ülke ile aynı düzeyde olmamız beklenemez. Bizler ekslibrisi, Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullanılan ekslibrisli kitapların ikinci el satışlarla ülkemize girmesiyle tanıdık. Hatta ülkemizde adına ilk ekslibris yaptıranların yabancı uyruklu kitapseverler olduğunu biliyoruz. Durum böyle olunca bu sanatın kabul görmesi ve yaygınlaşması oldukça zaman alacağa benziyor. Fakat kötümser değilim. Özellikle gençlerimizin, ilgili duyan sanatçı ve tasarımcılarımızın çabaları umut vericidir. Umudun ötesinde uluslararası yarışmalara katılımın her geçen gün artması ve ülkemiz adına gurur verici ödüllerin alınması, bazı sanatçılarımız yurt dışından siparişler alıyor olması gelişmenin iyi gittiğinin göstergeleridir. Çok yeni olmasına karşın sanatçılarımızın yakın gelecekte bu sanat dalında dünyada önemli bir yere sahip olacağına inanıyorum. İnananlar çoğaldıkça Rusya'daki, Bulgaristan'daki gibi yaşamını ekslibris ile sürdüren, talep gören ve aranılan sanatçılarımız olacaktır.

Marc Chagall

Albrecht Dürer

Ünlü ressamlar da ekslibris çalışmış mı?
Ekslibris tarihine baktığımızda dönemin ünlü sanatçılarının ekslibrisle de ilgilendiğini görüyoruz. Albrecht Dürer (1471-1528), Lucas Cranach (1472-1553), Hans Holbein (1497-1543), Gustav Klimt (1862-1918), Edvard Munch (1863-1944), Kaethe Kolwitz (1867-1945), Emil Nolde (1867-1956), Paul Klee (1879-1940), Franz Masereel (1899-1971), Pablo Picasso (1881-1973), Oscar Kokoschka (1888-1980), Marc Chagall (1887-1985), Alberto Giacometti (1901-1966) gibi ünlü sanatçılar, zamanın önemli devlet ve bilim adamlarıyla onların yakınlarına ekslibris yapmışlardır. Günümüzde ekslibris yapanlara baktığımızda ise; gravürleriyle Bulgaristan'dan Julian Dimitrov Jordanov, Marin Gruev, Rusya'dan Vladimir Zuev, Yuri Borovitsky, Yuri Nozdrin, Ukrayna'dan Sergey Hrapov, Polonya'dan Wojciech Luczak, Estonya'dan Lembit Löhmus, Çek Cumhuriyeti'nden Jiri Brazda, Karol Felix, Slovak Cumhuriyeti'nden Katarina Vavrova, Peter Augustovic, Japonya'dan Katsunori Hamanashi, Beyaz Rusya'dan Juri Jakovenko, yüksek baskılarıyla Fransa'dan Jean Marcel Bertrand, Belçika'dan Mark Severin, Gerard Gaudaen, Frank Ivo Van Damme, Rusya'dan Mikhail Verkholantsev, Evgeny Bortnikov, Arjantin'den Mauricio Schvarzman, Çek Cumhuriyeti'nden Miroslav Houra, serigrafi ve bilgisayar tasarımlarıyla Belçika'dan Martin R. Bayens, Japonya'dan Masao Ohba dikkat çeken sanatçılardır. Ekslibris, 500 yıldan bu yana sanatçılar tarafından tasarlanmakta ve meraklıları tarafından da toplanmaktadır.

Irina Kazeeva

Ekslibris sanatının tarihsel belge niteliği de var. En önemli örneklerden bahseder misiniz?

Hepimizin bildiği Alman sanatçı **Albrecht Dürer**'in, 1503'de Willibald Pirckheimer için yaptığı 20 cm boyundaki ağaç baskı ekslibris, günümüze kalan ve Dürer dönemini yansıtan en güzel baskıresimdir. Avusturyalı sembolist ressam **Gustav Klimt**, 1898'de yaptığı ekslibrislerden Art Nouveau akımının en güzel örneklerini görüyoruz.

En çok etkilendiğiniz ekslibrisler hangileriydi, anlatır mısınız?
Beni en çok etkileyen ekslibrisler, herkesin teknik ya da konu olarak etkilendiği ekslibrisler değil, *"keşke bunu ben yapsaydım"* dediğim, farklı kompozisyonu ve sadeliği ile kıskandığım ekslibrisler olmuştur. Sanat, yapılanı tekrarlamak, geleneği sürdürmekle değil, yeni gelenekler yaratabilmekle gelişeceğine göre, özgün olan, ama estetik olan geleceğe kalacaktır. Ekslibris yaparken riske girenler hep ilgimi çekmiştir. Birkaç örneğe burada yer verebiliriz.

Bazı ekslibrislerin üzerinde ilginç metinlere rastlanıyor. Örnek verebilir misiniz?
Kağıt üzerine 1450 yıllarında yapılan ilk ekslibrislerden biri olan "**Igler**" (kirpici) takma adıyla bilinen Alman papaz Johannes Knabenberg için yapılan ve çayırdaki çiçeği ısıran bir kirpinin resimlendiği ekslibrisin üzerine *"Hans Igler öpsün sizi"* yazarak uyarmak istenmiştir.

Hans Igler

Albrecht Dürer, arkadaşı Willibald Pirckheimer için ağaç baskı tekniği ile yaptığı hanedan arması ekslibrisinde bereket sembolü olan boynuz içinde üzüm ve şarabı resimlemiştir. Albrecht Dürer, çömert biri olan Pirckheimer'in bu ekslibrisinde *"kendisi ve arkadaşları için"* anlamına gelen *"SIBI ET AMICIS"* yazısını da kullanmış; böylece bu kitaplardan Pirckheimer'in arkadaşlarının da yararlanabileceğini ifade etmiştir. Büyük kitap koleksiyonlarına sahip ortaçağ manastırlarındaki kitaplarda ekslibris gibi semboller kullanılmış, hatta ödünç verilen kitaplara özen gösterilmesi için ricalarda bulunulmuş, kaybolursa verilecek cezalar ve tehditler yazılmıştır. Örneğin, *"Bu kütüphaneden kitap çalanın elindeki kitap yılana dönüşsün ve onu ısırsın. Felç olsun ve tüm organları parçalansın. Acıyla yalvarsın bağışlanmak için ve tamemen çözülene kadar ıstırap çeksin. Kitap kurtları içini kemirsin. Son ceza olarak da cehennemin alevlerinde yanıp sonsuza kadar yokolsun."* (San Pedro Manastırı Kütüphanesi, Barselona, 19. yüzyıl) *"Kitapçıya gidip kendinize bir tane satın alın"* veya *"Bu kitap benim / Bu yüzden adımı yazıyorum / Eğer sen bu kitabı çalmak istersen / Boğazından asılacağını bilmelisin..."* gibi tümceler bu konudaki ilgi çekici örneklerdir.

Bulgar sanatçı Onnik Karanfilian, *"ekmek"* konulu eklibris yarışması için yaptığı, iki kişinin oturduğu masadaki bir ekmeği betimlediği çalışması üzerinde *"No one is bigger than the bread"* diye bir slogana yer vermiştir.

Bizden bir örnek; geçtiğimiz yıllarda kaybettiğimiz halk kültürü uzmanı, araştırmacı yazar İ. Gündağ Kayaoğlu, 1985 yılında; üzerinde Tan Oral'ın bir karikatürünün ve Arapça *"Yâ Kebikeç"* yazısının bulunduğu ekslibrisi yaptırmıştır (Eskiden el yazması kitapları kurtlardan korumak için kenarına *"böceklerin padişahı"* olduğu düşünülen *"Kebikeç"* sözcüğü yazılırdı. Böceklerin kebikeçten korkup kitaplara yanaşmayacağına inanılırdı.)

Koleksiyonerlerin tercih ettiği ekslibrislerde en çok hangi temalar hakim?
Koleksiyoncular, ekslibrisleri konularına ya da tekniklerine göre ayırıp biriktirirler. Dünya'da koleksiyoncuların en çok tercih ettiği erotik ve müzik konulu ekslibrislerdir. Bazı sanatçılar, insan davranışlarını göstermek için erotizmi kullanmaktadır. Erotik sanat, sanatçının evreni, aşkı ve tutkuyu nasıl gördüğünü, insan davranışlarına karşı tepkisini anlatır. Her erotik resim aslında bir meydan okumadır. Bugün pek çok sanat kolunda olduğu gibi ekslibris sanatı da konu ve çoğaltma tekniklerindeki çeşitliliği ile sayısız sanatçının kendini özgürce ifade edebilmesine fırsat vermektedir. Ekslibrisi yaratan sanatçı kadar onu kitaplarına yapıştıracak kişi de konunun zenginliğini, yaratacağı heyecanı önemsemektedir.

Yuriy Nozdrin

Sizin de mutlaka geniş bir ekslibris koleksiyonunuz vardır... Hangi temalardan hoşlanıyorsunuz?

Sanıyorum hiçbir sanat eseri ekslibris kadar değiş-tokuş yapmaya ve paylaşmaya elverişli değildir. Elinizdeki fazla ekslibrislerden bir kısmını çalışmalarını beğendiğiniz bir başka sanatçıya ya da koleksiyoncuya postayla kolayca gönderebilir, onun sizi tanımasına fırsat verebilirsiniz. Bu iletişim şekli beraberinde yeni dostluklar, arkadaşlıklar da getirebiliyor. Başka bir ülkenin sanatçısından aldığınız ekslibris ile o ülkenin o dönemdeki sanat tarzını tanıyabiliyorsunuz. Değiş-tokuşlarla 3.000'in üzerinde küçük bir koleksiyonum olmuştu. Konu ayrımı yapmadan biriktirmiştim. İstanbul Ekslibris Müzesi kurulunca kitaplarımı ve koleksiyonumu müzeye koymamın paylaşım adına daha doğru olacağını düşündüm. Bana gelen ekslibrisleri müzeye bırakmayı sürdürüyorum. Temaya gelince özellikle tercih ettiğim bir konu yok. Ama erotik ve müzik konulu ekslibrisler ile baykuşlu ekslibrislere daha çok ilgi duyuyorum.

Dünyada ekslibris değiş-tokuşu çok yaygınmış. Kültürler arası alışverişe büyük katkı sağlayan bu sanatı yaygınlaştırmak için harcadığınız çabaya hayran kaldım. Yakın gelecekteki hangi etkinliklerden haberdar edebiliriz blog okuyucularımızı?

Bugüne kadar çok katılımlı üç uluslararası ekslibris yarışması yaptık. Dördüncüsünü yapmak görevimiz. Beklenir de. Yakında onu yapacağız. Bugünlerde son katılım tarihi 30 Nisan 2012 olan Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün organize ettiği ekslibris yarışmasına ciddi destek veriyoruz. Önümüzdeki hafta Bursa Uludağ Üniversitesi'nde bir Ekslibris Semineri ve Ekslibris Sergisi yapacağız. Web sitemiz üzerinden uluslararası yarışma ve etkinlikleri duyurmaya gayret ediyoruz. Uluslararası etkinliklerde, kongrelerde ulusumuzu iyi temsil etmeye özen gösteriyoruz.

Alexei Bobrusov

resim öğretmenlerine bir seminer verip atölye çalışması yaptık. İstedik ki onlar da birikimlerini öğrencilerle paylaşsın ve gençlerimiz çok yeni olan bu sanat dalını tanıma fırsatı bulsun. Ülkemizde de ekslibrisi bilen bir nesil yetişsin, onların paylaşımlarıyla gelecek nesiller de bunu öğrensin. Benim 40 yaşında öğrendiğim bu sanatı onlar çocuk yaşta öğrensin. Belki kitaba ilgiyi artırmaya katkımız da olur diye düşünüyoruz.

Eduard Penkov

Sanatçılara ekslibris ısmarlayan meraklılar vardır... Çok sipariş alan ekslibris sanatçıları tanıyor musunuz?

Dünyada ekslibrisi yaşam tarzı olarak gören, geçimi onunla sağlayan, üretken, başarılı çok sanatçı var. Sürekli sipariş alıyorlar. Hangisini sayayım ki? Deneysel tarzda ekslibrisleriyle dikkat çeken Belçikalı arkadaşım Martin R. Baeyens, mitolojik konularıyla ve detaylı gravürleriyle çok ilgi çeken Bulgar sanatçılardan Julian Jordanov, Eduard Penkov, modern yaklaşımlarıyla ilgi gören Rus şanatçılardan Vladimir Zuev, Yuri Nozdrin, Japon sanatçı Katsunori Hamanishi aklıma ilk gelenler... Haksızlık yapmayalım bizden de sipariş alan sanatçılar var. Arzu edenler **www.aed.org.tr** den onlara ulaşabilirler.

Prof. Dr. Hasip Pektaş

Size neden çılgın profesör diyorlar? Bir zeybek hikayeniz var galiba...

Yaptığım bir çılgınlık gibi görünse de aslında ülkeme olan sevginin, onu dışarda iyi temsil edebilme sevdasının bir tezahürüdür. 2004 yılında Avusturya'da yapılan FISAE Uluslararası Ekslibris Kongresi'nde gördüğüm bir Japon hanımın mahalli giysisi ilham verdi. O zaman kafama koymuştum, renkli giysisi, etkili oyun tarzı ile bir efe olarak kongreye katılmayı. Pekin'de yapılan 32. FISAE Ekslibris Kongresi için İzmir'den kıyafet getirttim. Biraz da "Tavas Zeybeği" oynamayı öğrendim. Kongre gala yemeğinde sahneye çıkıp acemice de olsa küçük bir gösteri yapmaktaki yegane amacım 2010'da İstanbul'da yapacağımız 33. FISAE Kongresi'ne herkesi davet etmek, katılımcılarda farklı bir tebessüm oluşturmak, olumlu bir enerji yaymaktı. Bunu 2009'da katıldığım Meksika ve Rusya'daki kongrelerde de tekrarlayınca amacıma ulaştım. İz bıraktığımızı düşünüyorum. İstanbul'a gelen konukların ilk sorduğu, yine oynayıp oynamayacağım olmuştu. Ülkemizde yapılan kongreye 40 Çinli geldi. Ne yazık Türkiye'den katılım o kadar bile yoktu. Ama ben inanıyorum ki bir gün çılgınlıklarla değil bol sipariş alan sanatçılarımızla daha çok ilgi çekeceğiz, ekslibris dünyasında yerimizi alacağız. Birlikte inanırsak neden olmasın.

düşünüyorum. İstanbul'a gelen konukların ilk sorduğu, yine oynayıp oynamayacağım olmuştu. Ülkemizde yapılan kongreye 40 Çinli geldi. Ne yazık Türkiye'den katılım o kadar bile yoktu. Ama ben inanıyorum ki bir gün çılgınlıklarla değil bol sipariş alan sanatçılarımızla daha çok ilgi çekeceğiz, ekslibris dünyasında yerimizi alacağız. Birlikte inanırsak neden olmasın.

Martin R. Baeyens

Bu etkili bir yöntem olmuş, kutlarım. Önayak olduğunuz uluslararası yarışmalar ve kongreler hakkında bilgi verir misiniz?

Kurucusu olduğum Ankara Ekslibris Derneği, 1997'de ülkemizde kurulan ilk ekslibris derneğidir. (Daha sonra İstanbul Ekslibris Akademisi Derneği adı altında bir dernek daha kurulmuştur.) Derneğimiz, 2007'de İstanbul'a taşınmış, etkinliklerine İstanbul Ekslibris Derneği olarak devam etmektedir. 2008'de IMOGA İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi bünyesinde kurulan ve dünyadaki 10 müzeden biri olan İstanbul Ekslibris Müzesi ise 15.000'in üzerindeki ekslibris koleksiyonuyla ziyaretçilerini beklemektedir. Bu koleksiyon ve yayınlar bugüne kadar konuyla ilgili araştırma ve lisansüstü tez yapanlara kaynaklık ettiği gibi bundan sonra da başvurulacak yer olacaktır.

Hacettepe ve Işık Üniversiteleri ile işbirliğinde yaptığımız etkinliklerimize ek olarak yurt içinde 12 büyük kentte, yurt dışında Danimarka, Çin, Almanya, İtalya, Belçika, Finlandiya, Kanada ve Rusya'da ekslibris sergileri açtık. 2003, 2007 ve 2010'da uluslararası 3 önemli yarışma düzenledik. 2010'da Feyziye Mektepleri Vakfı ve Işık Üniversitesi işbirliğinde 40 ülkeden 280 katılımcının yer aldığı XXXIII. FISAE Uluslararası Ekslibris Kongresi'ni organize ettik.

Miroslav Houra

Ekslibris çalışma kuralları nelerdir?

Ekslibris için bir malzeme sınırlaması yoktur. Resim sanatının, özgün baskıresimin, grafik tasarımın tüm olanakları kullanılabilir. Ekslibris, tamamen estetik kaygılarla yapılan, özgün baskıresim teknikleriyle olduğu kadar yeni teknolojiler kullanılarak da çoğaltılan ve geniş bir kitleye sanatın yayılmasını sağlayan bir disiplindir. Yaratım süreciyle bakıldığında resim sanatı içinde görünür; işlevsel yanıyla bakıldığında ise bir grafik tasarım ürünü olarak kabul edilebilir. Ekslibiris sanatçıları, çalışmalarını çoğaltmak için daha çok metal gravür (C3), ağaç gravür (X2), linolyum baskı (X3), litografi (L) gibi geleneksel baskı tekniklerini kullanmaktadırlar. Serigrafi (S1), offset (P7), fotograf (P8) ve bilgisayar (CGD) da tasarım ve çoğaltmada kullanılmaktadır. Ekslibris tasarımcıları, geleneksel baskı tekniklerine paralel olarak bilgisayarı da kullanmaktadırlar. Bilgisayar, geleneksel baskı tekniklerinden çok da farklı değildir. Esas olan dengeli bir kompozisyon yaratmak, resim yazı ilişkisini iyi kurmaktır. Elle yapılan bir taslak ya da bir görüntü taranarak resim işleme programları ile gereken değişiklikler (küçültme, büyültme, renk ekleme, istenmeyen bölümleri çıkarma, vb.) yapılabilmektedir. İstenilen bir yazı karakteri eklenebildiği gibi özgün, kaligrafik bir el yazısı da yerleştirilebilir. Tasarımcının teknik yönden usta olması yeterli değildir, esas olan estetik beğenisinin gelişmesi, renk ve biçim uyumunu sağlayacak yetkinliğe kavuşmasıdır.

Nazan Tekbaş

Ekslibris sanatçısı iki yöntemle ekslibris yapar. Ya sipariş alarak ya da kendince uygun gördüğü kişi ya da kuruluşa bağımsız olarak ekslibris yapar. Tamamen sanatsal kaygılarla; bir sanat eseri yaratır gibi, konusuna, kompozisyonuna, biçimine, dengesine, tekniğine özen göstererek çalışır. Yaptığı kişinin ilgilerini dikkate alır. Eğer sipariş almıssa yaptığı taslakları gösterir. Beğenilen çalışmayı, istenilen sayıda ve istenilen teknikle çoğaltır. Çoğaltma sayısı sipariş verilen sayıdan fazla olmalıdır ki sanatçı o çalışmasını yarışmalara, değiş-tokuş için diğer koleksiyoncu ve sanatçılara gönderebilsin ya da sergilerinde sergileyebilsin. Eklibrislerde resim alanının uzun kenarı 13 cm'den büyük, baskı kağıdı da A5'den büyük olmamasında yarar vardır. Daire biçimde, 1 cm küçüklüğünde ekslibris yapmak mümkündür. Ekslibrisin etrafındaki beyaz boşluğun onu daha etkili sunacağı unutulmamalıdır.

Ekslibrislerin altına sırayla tekniğinin kodu, baskı sayısı (soldaki sayı kaçıncı baskı olduğunu, sağdaki ise kaç adet basıldığını gösterir. 2/50 gibi), sanatçının adı veya imzası ve yapım yılı yazılmalıdır. Baskı sayısının bilinmesi ekslibrisi değerli kılar. Fotokopiler, çizim ve taslaklar ekslibris olarak kabul edilmezler.

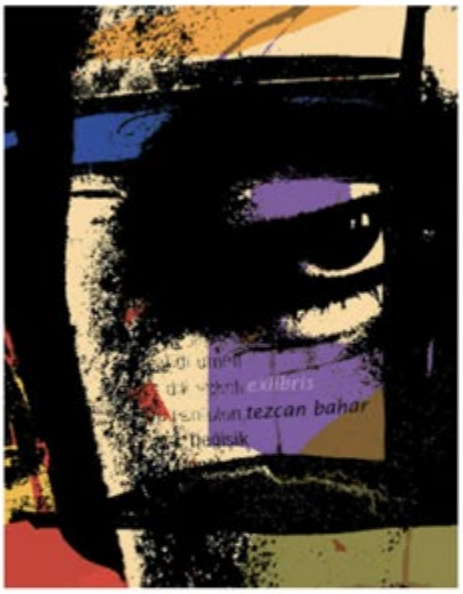

Tezcan Bahar

Bu küçük resimlere ekslibris sözcüğü ile adına ekslibris yapılan **yaşayan kişi ya da kuruluşun** adının eklenmesi başlı başına bir tasarım sorunudur. Eğer kullanılan yazı doğru yerde ve uygun büyüklükte değilse rahatsız eder, ekslibrisi olumsuz etkiler. O nedenle çok denemek, uygun alanı bulduktan sonra yerleştirmek gerekir. Yazı ne okunamayacak kadar küçük ne de resmin önüne geçecek kadar büyük olmalıdır. Resmin bir parçası, bir çizgi ya da leke olarak kalmalı ama işlevini de yerine getirmelidir.
Geleneksel ekslibris teknikleri zamana ayak uydurarak ne gibi değişimlere uğradı?

Bilgisayar günümüzde yaygın olarak kullanılan bir araçtır. Bazı kişilerin küçümsemesi, benimsememesi onun varlığını ya da onunla yapılanları ortadan kaldırmaz. Pek çok sanatçı bilgisayar kullanarak sanatını sürdürmekte; hatta boya, tiner kokusundan kurtulduğunu ifade etmektedir. Bir yönüyle spontan oluşumlara fırsat vermiyorsa da ya da kalemin basıncını tam göstermiyorsa da gelişen teknolojilerle, yeni programlarla sınırsız olanağı da sanatçının, tasarımcının önüne sermektedir. Örneğin wacom tabletler üzerinde kurşun kalem hassasiyetinde çizimler yapılabilmekte, mevcut programlar sayesinde milyonlarca renk alternatifi, fırça çeşitliliği yaratılabilmektedir. İyi ve yerinde kullanan için bilgisayar faresi bir kalemdir, bir fırçadır. Böyle olunca da tümüyle estetik kaygılarla yapılan, içinde emek ve sabır olan, geleceğe kalacak nitelikteki bir CGD (Computer Generated Design) ekslibrisi, geleneksel baskı teknikleri ile çoğaltılmış ekslibristen aşağı düşünemeyiz. Çoğu ekslibris koleksiyoncusu geleneksel ekslibris toplamaya yönelmişken CGD ekslibrislere de ilgi artmakta, siparişler alınmaktadır. Blog okuyucuları diğer bilgileri ve özgün örnekleri **www.aed.org.tr** adresinde bulabilirler, soruları için bana ulaşabilirler. Ekslibrisin tanınması ve yaygınlaşması adına gösterdiğiniz bu ilgi için çok teşekkür ederim.

Röportaja ayırdığınız zaman için ben teşekkür ederim. Benim için zevkti... Sanırım ben de ekslibris meraklıları arasına katılacağım...

Prof. Dr. Hasip Pektaş, Ekslibris Sanatçısı,

Işık Üniv. GSF Grafik Tasarım Bölümü ve
İstanbul Ekslibris Derneği Başkanı,